

Lokalt ägandeskap av hållbar energi

EN GUIDE TILL LOKALSAMHÄLLEN OCH BESLUTFATTARE

Det är dags att ställa om till en mer hållbar energiframtid

Vilket öppnar upp för nya möjligheter för lokalt ägd energi. Intresse i att skapa och äga energi lokalt växer stadigt. Den här guiden riktar sig till dig som är intresserad av att skapa projekt för lokalt ägd energi, samt till dig som är beslutsfattare eller finansiär och vill förstå hur du kan underlätta för medborgare att förverkliga dessa projekt.

Innehåll

Introduktion.....	4
Steg 1: Uppstart	7
Steg 2: Genomförande	12
Steg 3: Drift och förnyelse	13
Rekommendationer till politik och förvaltning	16
Läs mer	19
Om guiden.....	21

Introduktion

Guiden ger dig en överblick över de grundläggande förutsättningarna för att lyckas med lokalt ägda energiprojekt. Kapitlen innehåller:

- Inspiration från framgångsrika projekt: Exempel och berättelser från andra som lyckats med lokalt ägd förnybar energi.
- En processmodell i tre steg: En praktisk guide för att starta och driva lokala energiprojekt.
- Tips på relevanta dokument, källor och aktörer: Få hjälp och stöd av experter och organisationer.
- Rekommendationer för politiker och förvaltning: förslag på hur du kan stödja lokala energiinitiativ i din roll.

Vad är lokalägd energi?

Lokalägda energiprojekt är en växande kraft inom energisektorn, där lokalsamhällen tar kontroll över sin egen energiproduktion. Dessa projekt innebär att invånare, företag och organisationer i ett specifikt geografiskt område gemensamt äger och förvaltar energikällor, och gemensamt beslutar om och styr över energitillförsel och användning.

Genom att själva äga energin, får deltagarna inte bara ekonomiska fördelar, utan också större inflytande över hur energin produceras och används. Detta skapar möjligheter för hållbar utveckling, stärker lokalt självbestämmande och främjar social sammanhållning.

Lokalägda energiprojekt ses som en nyckel till att möta klimatutmaningarna samtidigt som de minskar beroendet av externa aktörer och skapar en mer robust och motståndskraftig energiförsörjning. I en tid där energiomställningen är avgörande, ger dessa projekt en konkret möjlighet för samhällen att själva driva och forma sin energiframtid.

För att tydliggöra har det här projektet utvecklat följande **definition** av lokalt ägandeskap av energi:

Ett energiprojekt eller energiprocess där projektet/processen, inflytande över beslut samt ägandeskap har en tydlig anknytning till ett visst geografiskt område. Ägarna upplever själva både positiva och negativa effekter till följd av projektet och har möjlighet att styra dessa effekter genom sitt ägandeskap.

Guiden är framtagen av en grupp svenska forskare, inom ramen för ett projekt finansierat av Energimyndigheten i Sverige. Den bygger på vetenskapliga studier, intervjuer med personer engagerade i fem olika lokala energiprojekt, tre workshops med dessa personer, samt flera möten med en referensgrupp bestående av forskare, offentliga aktörer och civilsamhällesaktörer. Målet med guiden är att främja lokalt ägandeskap av energi, för en hållbar energiframtid.

Lokalt ägd energi – en av lösningarna

Klimatförändringarna kräver en omställning till hållbar energiförsörjning. Samtidigt ökar digitaliseringen och den "smarta omställningen" vårt energibehov. Den globala panelen för klimatförändringar (IPCC) förespråkar en omställning av hur samhället är organiserat, och identifierar energisektorn som en av de centrala delarna. Forskningen pekar på behovet av att minska energianvändningen, och att förnya både vilken typ av energi som används, och hur den produceras, ägs, delas och distribueras. Genom lokalägda energiprojekt kan vi möjliggöra en omställning till ett hållbart samhälle, minskade distributionskostnader för energiproduktion, ökad självförsörjning av energi och främja samverkan för civil beredskap i lokalsamhället.

Nuläget: Oklarheter kring lokalt ägandeskap av energi

EU-länderna har åtagit sig att uppnå klimatneutralitet senast till år 2050 – och idag utgörs 75% av EU:s utsläpp av energianvändning och energiproduktion. Utfasningen av fossila bränslen i energisektorn är ett avgörande steg mot ett klimatneutralt EU.

För att uppnå klimatneutralitet och bidra till den gröna given har två typer av energigemenskaper introducerats på EU-nivå, i två olika EU-direktiv: medborgarenergigemenskaper och gemenskaper för förnybar energi.

På regional och lokal nivå i Sverige finns strategiska visionsdokument och planer att förhålla sig till vid etablering av lokalt ägd energi.

Trots att ramarna finns är det inte alltid tydligt hur de lokalt ägda energiprojekten ska hanteras inom lagstiftning och planering. Både på EU-nivå och i Sverige betonar lagstiftning att omställning av energisektorn behöver ta in aspekter av rättvisa, och att det kan finnas fördelar med mer småskalig, lokalt producerad energi. Samtidigt visar internationell forskning på positiva effekter av att äga och producera energi gemensamt.

Inspiration: Lokalägda energiprojekt

Du som är intresserad av att etablera ett lokalt ägt energiprojekt är inte ensam – det finns en uppsjö av exempel på lyckade lokalt ägda energiprojekt i Sverige och Danmark. Nedan kan du lära dig mer om hur andra har gått till väga:

- På den danska ön Bornholm har en grupp lokala invånare initierat ett storskaligt projekt för andelsägande av vindkraft.
[> LÄS MER HÄR](#)
- Ekonomisk förening och energigemenskap på Gotland, visar hur gemensamma krafter kan skapa en lokalt förankrad utveckling.
[> LÄS MER HÄR](#)
- Ett enskilt och kooperativt ägande av småskalig vattenkraft på en gård i Värmland.
[> LÄS MER HÄR](#)
- Aktiebolag med cirkulär och lokal förankring på Gotland, har lyckats göra biogas av lantbrukets rester.
[> LÄS MER HÄR](#)
- Bostadsrättsföreningen utanför Stockholm som ville minska energikonsumtion satte solceller på taket, bland flera andra insatser.
[> LÄS MER HÄR](#)

Vattenkraft i Värmland. Foto: Anders Björbole / **Solceller i Östergarn.** Foto: Austerland Energi
Solceller på bostadsrätt. Foto: Mathias Ridal / **Biogas Gotland.** Foto: Daniel Olsson / **Vind i Nexø.** Foto: Johannes Lidmo

UPPSTART

Motivation
Organisering
Finansiering

GENOM- FÖRANDE

Ansvar
Kommunikation
Lokalisering

DRIFT OCH FÖRNYELSE

Dokumentation
Kompetensutveckling
Utvärdering

Steg för steg: Skapa lokalt ägd energi

Den här praktiska guiden tar dig igenom tre steg: uppstart, genomförande och drift och förnyelse. Oavsett om du är nybörjare eller redan har erfarenhet inom energiområdet, kommer denna guide att ge dig de verktyg och insikter du behöver för att förverkliga projektet. Guiden utgår från ett processinriktat tänkande, där arbetet är ständigt pågående.

Steg 1: Uppstart

Det börjar med människor! En grundläggande förutsättning för att lyckas med ditt projekt är att bilda en grupp som ansvarar för organisationens riktning, kontaktnät, administration och förvaltning. Centralt är att dokumentera processen, stegen och besluten, och att upprätta och bibehålla nätverk av människor som bidrar på olika sätt – oavsett om projektet är i stads- eller landsbygd.

För stöd under uppstarten kan ni dra nytta av befintliga metoder och resurser:

- [Studiefremjandet](#) har material till en studie-cirkel som heter [Hållbar energi tillsammans](#).
- [Tillväxtverket](#) har en metod för plats-utveckling som handlar om att skapa gemensamma bygdeträffar.
- [Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor MUCF](#) har kunskapsstöd för det civila samhället i Sverige.
- [Hela Sverige Ska Leva](#) är en civilsamhälls-organisation som har 24 länsavdelningar och kan kontaktas för samverkan.

- [Coompanion](#) som främjar kooperativt företagande i Sverige, genom statliga och regionala medel, kan kontaktas kostnadsfritt för stöd och vägledning.
- [Sveriges EnergiFöreningars Riksorganisation SERO](#) har flera lokalföreningar runt om i Sverige, och är dessutom del av ett internationellt nätverk.

Förutsättningarna för att starta upp ett lokalt ägt energiprojekt varierar beroende på var i landet man bor. Det kan vara värdefullt att kontakta kommunens eller regionens energi- eller miljöansvarig, såsom klimat- eller miljöstrateg, för att få en översikt av aktuella projekt och eventuella lokala eller regionala förhållanden att ta särskild hänsyn till.

Näringslivsutvecklare i kommun eller region kan ge utökat kontaktnät samt insikter i etablering och finansiering.

Som inspiration finns en dansk guide för lokalt deltagande i den gröna omställningen, framtaget av intresseorganisationen [Landdistrikernes fællesråd](#).

Mer aktuell information om lokalt ägd energi i Sverige och övriga Europa finns på intresseorganisationen [Sveriges energigemenskapers hemsida](#).

I uppstartsfasen behöver gruppen besvara följande frågor:

Varför vill ni skapa ett lokalt energiprojekt?

Exempel på motiv är:

- Ett tekniskt intresse för hur energi genereras.
- Bidra till en bättre värld med mindre klimatavtryck.
- Driva ett gemensamt projekt.
- Spara pengar och andra resurser.

Vilka ska vara med?

Bjud in brett och uppmuntra delaktighet, oavsett ekonomiskt kapital och tidigare kunskap. En inkluderande process är centralt för förankring lokalt. Det går till exempel att skicka ut en enkät till andra lokalboende för att kartlägga intresset för att äga energi lokalt och samtidigt bjuda in till informationsträff. Kontakta nätägare och kommunen tidigt i processen. Det kan finnas aktörer med konkurrerande eller motstående intressen som kan skapa motsättningar lokalt. Att vara inbjudande och skapa en öppen dialog kan motverka det.

Det behövs olika kompetenser för att lyckas med lokalt ägda energiprojekt, kring till exempel energi, energisystemet, finansiering, lagar och regler, och lokala förhållanden. Men också om kring hur goda möten hålls, och att dokumentera korrekt. Försök samla en grupp med flera av dessa kompetenser vid uppstart av projektet. Extern kompetens vara ett alternativ, till exempel energikonsulter eller kommunala energirådgivare. De som arbetar med hållbarhetsfrågor i din kommun kan hänvisa till rätt specialiserad kunskap inom teknik och lagstiftning. Behoven kan identifieras efter hand, och vilka kompetenser som är relevant kan skifta i projektets olika faser.

Det finns flera handböcker och hjälpmaterial om hur man skapar delaktighet, inkludering, transparens och hur makt och jämlikhet kan hanteras

(Slätmo et al. 2020; Hela Sverige ska Leva, 2024; MUCF, 2021). Se till exempel Mötesmetoder hos [Hela Sverige ska Leva](#) och Demokratihandboken på [MUCF's hemsida](#).

Vilka energibehov finns här?

Gör en behovsanalys för att förstå ert energibehov. Ni kan få stöd i detta arbete av exempelvis offentliga eller privata energirådgivare, energikonsulter eller civilsamhällesorganisationer. Här kan det vara på plats att kontakta det regionala energikontoret. Hitta ditt kontor på [Energikontorens hemsida](#).

För dig som önskar energieffektivisera ditt småhus kan [Boverkets](#) energiguide vara till hjälp.

Framtidskraft är ett digitalt verktyg framtaget av [Coompanion Värmland](#) med syfte att underlätta visionsarbetet, planerandet och skapandet av lokala demokratiska energigemenskaper. Verktyget ger en översikt över hur lokal demokratiskt ägd energigemenskap kan se ut i stadsmiljö, villaområde eller på landsbygd genom olika energislag. Det hjälper även till att beräkna gemenskapens energiproduktion, energibalans och ungefärliga investeringskostnader. Hur Framtidskraft fungerar visas i [detta videoklipp](#).

Vilka effekter får det om vi etablerar lokalt ägd energi?

Gör en risk- och nyttoanalys för att identifiera och minimera riskerna. Definiera vilka styrkor, svagheter, möjligheter och risker som finns och använd dessa insikter som grund för era beslut.

Effekter och nyttor beror på vilka mål projektet strävar efter. Här är det viktigt att identifiera inom vilket geografiskt område man vill verka, vilka som ska kunna ta del av nyttor och inom vilken tidsram projektet ska pågå. Lokalt ägande kan innebära nyttor i form av mätbara resultat, men det kan också handla om sociala eller kulturella faktorer som kan vara svårare att mäta eller specificera, som exempelvis sammanhållning, gemenskap eller identitetsskapande. Detsamma gäller eventuella risker. Risk- och nyttoanalysen kan exempelvis ge vägledning kring var det är lämpligt att placera infrastruktur, hur bördor och nyttor fördelas i gruppen och vilka kompetenser som behövs. Här behövs en tydlig

projektplan med målformulering som är proaktiv och som fokuserar på både processen och önskade resultat.

Hos [Energiföretagen](#) kan du gå en utbildning i riskhantering och, hos [Energiforsk](#) kan du lära dig mer om risk- och tillförlitlighetsanalys

Hur ska vi organisera oss?

Välj utifrån gruppens intresse, behov och tillgång till kapital. [De fallstudier som projektet studerat](#) kan inspirera till att skapa en ekonomisk förening, ett aktiebolag, en andelsförening, en kooperation, eller att använda sin bostadsrättsförening för att äga energi lokalt.

Energimarknadsinspektionen rekommenderar ekonomisk förening för att skapa en energigemenskap.

[Bolagsverket](#) kan också bidra med information om olika bolags- och föreningsformer i Sverige.

Tänk på att regler, kapitalbehov och skattemässiga villkor är olika beroende på organisationsform. Läs på och välj utifrån de motiv ni dokumenterat, vilka energibehov ni har, vilka effekter det får lokalt och de finansieringslösningar som passar er bäst.

Hur ska det finansieras – på kort och lång sikt?

Sök medel till en förstudie. Dessa medel kan användas för att betala konsulter som ser över energi-, mark- och miljölagstiftning, lokala riktlinjer och behov av bygglov. Ni som driver organisationen gör det ideellt till en början, normalt sett.

För att få ansökan om förstudie beviljad kan en risk- och nyttoanalys som visar på ekonomisk nytta, tillika miljömässig och social påverkan vara till stor hjälp. Finansiering kan komma från flera håll och inte enbart med energifokus. Finansiering och extern investeringsvilja kan vara svårt vid lokala projekt. Det krävs ofta medfinansiering med eget kapital, och i vissa fall att en enskild person går in som borgenär. Inspiration till hur ett projekt kan finansieras finns här på [Mikrofondens hemsida](#).

Inspiration till hur ett projekt kan finansieras:

- Gröna obligationer för miljöprojekt.
➤ [KLIMATKOMMUNERNA.SE](#)
- Sveriges innovationsmyndighet Vinnova erbjuder finansiering.
➤ [VINNOVA.SE](#)
- LEADER-finansiering kan också vara ett alternativ om projektet bidrar till utveckling enligt leaderområdets utvecklingsstrategi.
➤ [JORDBRUKSVERKET.SE](#)
- En kooperation innebär att varje person som är med bidrar med en andel
➤ [COOMPANION.SE](#)
- Crowd funding är ännu ett ovanligt sätt att finansiera projekt, men Energikontoret Syd nämner att exempel finns från andra länder som kan tillämpas i Sverige. Detta kan vara ett sätt att säkra startkapital från olika medlemmar, dels som köper andelar i föreningen, men också övriga medlemmar i ett samhälle.
➤ [ENERGIKONTORSYD.SE](#)
- SEB Nordic Energy Fund riktar sig till småskalig infrastruktur för förnybar energi.
➤ [SEBGROUP.COM](#)
- Mikrofonden investerar i den sociala ekonomin med samhällsnytta i fokus
➤ [MIKROFONDEN.SE](#)

Steg 2: Genomförande

Fördela ansvar och förtydliga långsiktighet

När ni fastställt ramarna för uppstarten är det dags att förverkliga projektet i praktiken. Fördela ansvaret i gruppen utifrån den organisationsform ni valt, och säkerställ att ni har en gemensam förståelse för organisationens långsiktiga förvaltning.

Kommunikation

Besluta hur kommunikationen ska gå till. Dels hur projektet och dess aktiviteter kommuniceras utåt, och hur ni kommunicerar internt. Digitala plattformar, lokalt föreningsliv och lokala nyhetstidningar kan vara relevanta kanaler. Extern kommunikation kan även ske genom nätverk och konferenser, som exempelvis: Sveriges nätverk av energigemenskaper eller ReScoop som är ett europeiskt nätverk av energigemenskaper.

Fysisk lokalisering

Baserat på uppstartsfasens risk- och nyttoanalys bör beslut fattas om den fysiska etableringen. Behövs ett slags kontor eller uppsamlingslokal, fysisk infrastruktur och material? Var ska energi-projektet etableras lokalt – på eller i anslutning till befintliga verksamheter? Ska något nytt byggas och behövs då bygglov? Är det säkerställt att etableringsplatsen är i linje med kommunens översikts- och detaljplaner?

Steg 3: Drift och förnyelse

Dokumentation och rutiner

För att skapa långsiktighet i förvaltningen behövs ständig dokumentation, rutiner och rekrytering av nya engagerade medlemmar. Kontinuitet skapas också genom organisationens årsrapporter, kvartalsrapporter och årsmöten.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling och att lära av varandra är centralt för utvecklingen av projektet och skapar dessutom ett mervärde lokalt. Det ger energi att arbeta tillsammans, att vara med och skapa något tillsammans. Glöm inte bort att ha kul, och inte heller betydelsen av en kopp kaffe eller fika!

Lokalt ägda energiprojekt och processer som bidrar till det lokala ger en möjlighet att ha kul på ett meningsfullt sätt.

Utvärdering

Utvärdering är också viktigt för projektets fortlevnad och utveckling. Dels kan projektet utvärderas gentemot ursprungliga målbilden, dels gentemot nya mål och lärdomar som tillkommit under projektutvecklingens gång. En utvärdering kan göras på olika sätt, exempelvis enkät, intervjuer, interaktiva möten eller öppna diskussioner.

Som avslutning på denna guide vill vi betona vikten av att kontinuerligt utvärdera och anpassa ert lokalägda energiprojekt. Genom att aktivt följa upp och justera insatserna kan ni säkerställa att projektet inte bara överlever, utan även blomstrar och ger långsiktiga fördelar för både samhället och miljön. Med engagemang och samarbete är ni nu redo att ta nästa steg mot en hållbar och självständig energiframtid. Lycka till!

Rekommendationer till politik och förvaltning

Lokalt ägande av energi har potentialen att bli en av de mest kraftfulla drivkrafterna för en hållbar framtid, men det kräver rätt förutsättningar. Trots en uttalad politisk vilja att stödja denna omställning, både på EU-nivå och nationellt, står vi inför betydande utmaningar. I Sverige, liksom i många andra europeiska länder, har bristen på tydliga strukturer och politiskt stöd gjort det svårt för lokala energiprojekt att blomstra. Lokala aktörer, som borde vara hörnstenar i den gröna omställningen, ses ofta som hinder snarare än möjligheter, och mer stöd efterlyses på EU-nivå såväl som nationell, regional och lokal nivå.

Utifrån vår forskning och samarbeten med aktörer har vi identifierat åtgärder som kan bana väg för framgångsrikt lokalt ägd energi i Sverige. Här sammanfattas de i sex punkter:

1. Tydligare regler för lokalt ägd energi

Det behövs tydligare regler i Sverige gällande lokalt ägd energi. Om det finns politisk vilja nationellt, regionalt och lokalt att stödja lokalt ägda energiprocesser och energiprojekt visar en global genomgång att fyra kategorier av styrmedel kan användas:

- ekonomiska styrmedel,
- skapa tillgänglighet till elnät,
- miljöregleringar i samband med tillstånd till utveckling av energiförsörjning,
- stöd till regional och lokal planering för energibehov.

Inom dessa fyra kategorier av styrmedel identifierades en uppsjö av olika politiska instrument som kan användas för att uppmuntra lokalt ägd energi.

Störst implementeringsgrad globalt sett hade ekonomiska bidrag, inmatningstariffer (vilket syftar till att öka investeringar genom att erbjuda långsiktiga kontrakt till förnyelsebara energiproducenter), och elnätsservice för påkoppling och delning.

Sveriges nationella politiker bör förtydliga stödet för delning av el, enligt [Energi-myndighetens nyttagivna rapport](#). Europa har redan erkänt att energigemenskaper kan vara en nyckel till att nå våra ambitiösa klimatmål. Enligt [Europeiska kommissionen](#) kan EU:s invånare producera upp till hälften av unionens förnybara energi år 2050. För att förverkliga denna vision behövs en kraftsamling, där både politiskt stöd och tydliga regler skapar en grogrund för lokalt ägda energiprojekt. Sverige kan inspireras av andra europeiska länders målstyrning av lokalt ägd energi, och implementering av [EU:s direktiv för energigemenskaper](#) i andra europeiska länder.

2. Samspel mellan offentlig planering och lokala initiativ

Det behövs ett flexibelt samspel mellan central styrning och lokala initiativ, med centrala ramar för lokala lösningar. Kommuner och regioner behöver skapa sådana ramar utifrån förutsättningarna som ges av den nationella politiken. Det ska finnas lagstiftad plikt att ha en strategisk fysisk energiplan på kommunal eller regional nivå som ger tydliga direktiv om vilka land- och vattenarealer som finns att tillgå vid etablering av större energiprojekt. Det är centralt att sådana energiplaner tas fram i samråd med lokalsamhällen. En sådan process har initierats i Sverige under 2023 ([regeringen.se](#)), då regionala nivåer fick i uppdrag att ta fram energiplaner.

Dessa initiativ är steg i rätt riktning mot en mer lokalt anpassad strategi. En förnybar energiomställning som är förankrad i lokalsamhället förutsätter en beaktning av platsens unika förutsättningar, i form av till exempel fysiska resurser, näringslivsstruktur och socialt kapital, för att skapa en hållbar och robust regional utveckling. Energiprojekt där både projektet/processen och (delar av) ägandeskapet har en tydlig platsbundenhet i ett och samma geografiska område innebär inte nödvändigtvis en motsättning mot industriell energiförsörjning.

Det kan snarare ses som steg för en mer säker och regionalt anpassad energiförsörjning, där olika lösningar går omlott och stärker varandra.

3. Inkluderande processer och rättvist ägande

Politiker på nationell, regional och lokal nivå bör inkludera lokalsamhällen i processen redan innan konkreta energiprojekt diskuteras eller potentiella investerare kontaktas, för att minska motsättningar. Kommuner kan använda sig av olika metoder för att förhandla fram långsiktigt hållbara lösningar, och lokalsamhällen bör ges möjligheten att ställa krav på lokalt ägandeskap eller lokal nytta vid nyetablering av energiverksamhet.

För att säkerställa att det inte enbart är de med mest ekonomiska resurser som har inflytande över energin i Sverige, är det viktigt att möjliggöra ett rättvist ägande av energi. Det innebär att en variation av organisationsformer gynnas, däribland modeller där människor med olika stort finansiellt kapital kan äga energi tillsammans. [Energimarknadsinspektionen](#) pekar på att ekonomisk förening är ett bra sätt att arbeta för energigemenskaper.

4. Underlätta genom styrning och utbildning

För att underlätta tillståndsansökningar kan politiker på nationell, regional och lokal nivå förtydliga vikten av lokalt ägd energi för regionala energikontor, privata energikonsulter och finansiella aktörer. Finansiering och investeringsvilja saknas ofta vid lokala projekt, vilket ofta kräver kapital från lokalsamhällen istället. Finansiella aktörer som banker, låneinstitut, och andra offentliga investerare behöver utbildningsmaterial för att öka investeringsviljan och bättre möta de lokalsamhällen som vill skapa lokalt ägd energi. Regionala energikontor, forskargrupper, och aktörer från civilsamhället som Studiefrämjandet, Hela Sverige Ska Leva och Coompanion kan bidra till en sådan utbildningsinsatsning.

5. Översyn av skatteregler

På nationell nivå i Sverige bör skatteregler för energis över. Dagens regelverk innebär att exempelvis storskaliga industrier och privatpersoner med solceller på den egna fastigheten kan få skattemässiga fördelar, medan småskaliga energigemenskaper betalar full skatt och moms på egenproducerad energi. Detta missgynnar småskaliga energisamarbeten. Det finns önskemål om att skatteregler som gäller för enskilda aktörer, kan gälla även när fler delar energilösning.

6. Dialog om ansvar för balans och kompensation

De nationella och regionala politikerna bör bjuda in relevanta aktörer i varje region till kontinuerlig dialog om ansvarsfördelning och kompensation för energibalans i systemet. För att säkerställa tillgång till energi i kristider kan nationella aktörer och nätägarna behöva se över den tekniska kompetensen och säkerställa elnätbolagens inställning till deras roll i energisystemet. Energibolagens tekniska och säkerhetsmässiga kompetens behövs för att möjliggöra energidelning mellan hushåll, för att vid behov skapa ö-drift i kritiska situationer.

Genom att omsätta dessa rekommendationer i praktiken kan vi skapa förutsättningar för en hållbar och rättvis energiframtid, där lokalt ägda energiprojekt inte bara blir en del av lösningen på klimatutmaningarna, utan också stärker lokalsamhällen.

Läs mer

REFERENSER OCH LÄNKAR TILL HEMSIDOR

CEES (2024). Community Energy for Energy Solidarity. EU-project that have received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme. <https://www.energysolidarity.eu/cees-of-fers-key-policy-insights>

EC (2024a). European Commission. Energy community Repository. General information. Managed by Directorate-General for Energy. Accessed at: https://energy-communities-repository.ec.europa.eu/energy-communities-repository-energy-communities-energy-communities-repository-general-information_en

EC (2024b). Report: Barriers and action drivers for the development of energy communities & their activities. Directorate-General for Energy | Energy Communities Repository Accessed at https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-consumers-and-prosumers/energy-communities-repository-products_en

Elmarknadsdirektivet (2022) EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2022/869 av den 30 maj 2022 om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2009, (EU) 2019/942 och (EU) 2019/943 och direktiven 2009/73/EG och (EU) 2019/944, och om upphävande av förordning (EU) nr 347/2013. Tillgänglig via <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TX-T/?uri=celex%3A32022R0869>

Förnybartdirektivet (2023). EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2023/2413 av den 18 oktober 2023 om ändring av direktiv (EU) 2018/2001, förordning (EU) 2018/1999 och direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor, och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652 Tillgänglig på <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TX-T/?uri=CELEX%3A32023L2413&qid=1712569088751>

Europeiska unionens råd (ministerrådet) och Europeiska rådet (2024). Om EU:s gröna giv <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/green-deal/>

Energimarknadsinspektionen (2024). EU-lagstiftning energieffektivisering och förnybart. Tillgänglig via <https://ei.se/om-oss/lagar-och-regler/eu-lagstiftning/eu-lagstiftning-energieffektivisering-och-fornybart>

Energimyndigheten (2024). Energigemenskaper för ett mer robust energisystem <https://www.energimyndigheten.se/energisystem-och-analys/energigemenskaper-for-ett-mer-robust-energisystem/>

Energimyndigheten (2024). Sveriges energi- och klimatmål. Tillgänglig via <https://www.energimyndigheten.se/klimat/klimat/sveriges-energi--och-klimatmal/>

European Sustainable Energy Week (2024) Homepage – European Commission (europa.eu). https://sustainable-energy-week.ec.europa.eu/index_en

Hela Sverige ska Leva (2024) Mötesmetoder <https://servicebanken.helasverige.se/motesmetoder-kategori> och Checklista för bra möten <https://servicebanken.helasverige.se/planera-for-motet>

MUCF (2021) Demokratihandboken. <https://www.mucf.se/publikationer/demokratihandboken>

REScoop.eu is the European federation of energy communities. <https://www.rescoop.eu>

Sustainable Innovation (2024) Kommunens roll i energigemenskaper. Tillgänglig via <https://sustainableinnovation.se/hur-kan-kommuner-bidra-till-energigemenskaper>

Sveriges Energigemenskaper (2024). <https://www.sverigesenergigemenskaper.se>

Vansintjan, D., Pappa, S., and Kriedemann, F. (2024). Blog post: EU Energy Communities legislation 2.0: an upwards trend. Accessed at https://sustainable-energy-week.ec.europa.eu/news/eu-energy-communities-legislation-20-upwards-trend-2024-03-14_en

VETENSKAPLIGA REFERENSER

Allen, E., Lyons, H., & Stephens, J. C. (2019). Women's leadership in renewable transformation, energy justice and energy democracy: Redistributing power. *Energy Research and Social Science*, 57. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2019.101233>

Berka, A. L., & Creamer, E. (2018). Taking stock of the local impacts of community owned renewable energy: A review and research agenda. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 82, 3400–3419. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2017.10.050>

- Clausen, L. T., & Rudolph, D. (2020). Renewable energy for sustainable rural development: Synergies and mismatches. *Energy Policy*, 138. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2020.111289>
- Gorroño-Albizu, L., Sperling, K., & Djørup, S. (2019). The past, present and uncertain future of community energy in Denmark: Critically reviewing and conceptualising citizen ownership. *Energy Research and Social Science*, 57. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2019.101231>
- Gorroño-Albizu, L. (2020). The benefits of local cross-sector consumer ownership models for the transition to a renewable smart energy system in Denmark. An exploratory study. *Energies*, 13(6). <https://doi.org/10.3390/en13061508>
- Jenkins, K.E.H. (2019). Energy Justice, Energy Democracy, and Sustainability: Normative Approaches to the Consumer Ownership of Renewables. In: Lowitzsch, J. (eds) *Energy Transition*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-93518-8_4
- Johansson, A., 2020, Förstudie: Kooperativa energilösningar, Slutrapport, januari 2020. https://coompanion.se/wp-content/uploads/2020/07/kooperativa_energilosningar_webb.pdf
- Leonhardt, R., Noble, B., Poelzer, G., Fitzpatrick, P., Belcher, K., & Holdmann, G. (2022). Advancing local energy transitions: A global review of government instruments supporting community energy. *Energy Research and Social Science*, 83. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102350>
- Magnusson, D. & Palm, J., 2019, Come Together – The Development of Swedish Energy Communities, *Sustainability* 11(1056) <https://doi.org/10.3390/su11041056>
- Piterou, A., & Coles, A.-M. (2021). A review of business models for decentralised renewable energy projects. *Business Strategy and the Environment*, 30(3), 1468–1480. <https://doi.org/10.1002/bse.2709>
- Pons-Seres de Brauwer, C. & Cohen, J.J., 2020, Analysing the potential of citizen-financed community renewable energy to drive Europe's low-carbon energy transition, *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 133 <https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110300>
- Reilly, K., O'Hagan, A. M., & Dalton, G. (2016). Developing benefit schemes and financial compensation measures for fishermen impacted by marine renewable energy projects. *Energy Policy*, 97, 161–170. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2016.07.034>
- Roberts, J. (2020). Power to the people? Implications of the Clean Energy Package for the role of community ownership in Europe's energy transition. *Review of European, Comparative and International Environmental Law*, 29(2), 232–244. <https://doi.org/10.1111/reel.12346>
- Ruggiero, S., Isakovic, A., Busch, H., Auvinen, K. & Faller, F. (2019) Co2mmunity: Co-producing and co-financing renewable community energy projects, WORKING PAPER No. 2.3, version 1.0, 31th March 2019. <http://co2mmunity.eu/wp-content/uploads/2019/03/Co2mmunity-working-paper-2.3.pdf>
- Slätmo, E., Oliveira e Costa, S. and Eliassen, Q. S., 2020, D5.1 Methods for setting-up of Multi-Actor Platforms. Sustainable Hub to Engage into Rural Policies with Actors (SHERPA), Report to the European Commission, 28 pp. https://rural-interfaces.eu/wp-content/uploads/2020/04/SHERPA_D5-1_Methods-setting-up-MAPs.pdf
- Solman, H., Smits, M., van Vliet, B., & Bush, S. (2021). Co-production in the wind energy sector: A systematic literature review of public engagement beyond invited stakeholder participation. *Energy Research and Social Science*, 72. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101876>
- Wahlund, M. & Palm, J. (2022.) The role of energy democracy and energy citizenship for participatory energy transitions: A comprehensive review, *Energy Research & Social Science*, Volume 87, 2022, 102482, ISSN 2214-6296. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102482>
- Watson, P., Gabriel, M., & Rooney, M. (2015). Get bill smart: A community-partnership approach to supporting low-income households to achieve home energy savings. *Indoor and Built Environment*, 24(7), 867–877. <https://doi.org/10.1177/1420326X15591637>
- Warren, C. R., & McFadyen, M. (2010). Does community ownership affect public attitudes to wind energy? A case study from south-west Scotland. *Land Use Policy*, 27(2), 204–213. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2008.12.010>
- Wierling, A., Zeiss, J. P., Hubert, W., Candelise, C. Gregg, J. S. & Schwanitz, V. J., 2020, Who participates in and drives collective action initiatives for a low carbon energy transition?, In: *Paradigms, Models, Scenarios and Practices for Strong Sustainability*, Publisher: Editions Oeconomia, pp.239-256.

Om guiden

Denna guide är framtagen inom ramen för projektet Lokalt ägandeskap i omställning till hållbara energisystem finansierat av Energimyndigheten, och implementerat av Campus Gotland på Uppsala universitet, och Nordregio.

För mer information, se projektets hemsida

› nordregioprojects.org/locally-owned-energy

Lokalt ägandeskap av hållbar energi

– En guide till lokalsamhällen och beslutsfattare

Författare: Elin Slätmo, Nordregio; Louise Ögland, Nordregio; Johanna Liljenfeldt, Uppsala universitet; Elin Cedergren, Nordregio.

Medverkande: Filipa Borgström, Klimatkommunerna; Jenny Breslin, Hela Sverige Ska Leva; Wolfgang Brunner, Austerland; Göran Bryntse, SERO – föreningen för förnybar energi och energieffektivisering; Anna Bäckstade, Energicentrum Gotland; Ewa Engdahl, Coompanion Kalmar och nationell grupp för energifrågor; Magnus Jennerholm, Energicentrum Gotland; Olof Leijonhufvud, Brf Igelbodaplatån; Mats Leivig, Hela Sverige Ska Leva; Johannes Lidmo, Stockholms universitet; Louise Lindell, Coompanion Blekinge; Helle Munk Ravnborg, Bornholm Havvind; Mathias Ridal, Brf Igelbodaplatån; Karl Sperling, Universitetet i Aalborg; Leif Tyrén, Coompanion Värmland; Therese Wilhelmsson, Energicentrum Gotland.

Nordregio report 2025:3

ISSN: 1403-2503

ISBN (digital): 978-91-8001-148-8

ISBN (PDF): 978-91-8001-146-4

ISBN (print): 978-91-8001-147-1

DOI: <http://doi.org/10.6027/R2025:3.1403-2503>

© Nordregio 2025

Layout: Agger Grafisk Design

Omslagsbild: Mitch Wiesinger / visitdenmark.dk

Nordregio

Nordregio är ett ledande nordiskt forskningsinstitut för regional utveckling och planering, etablerat av Nordiska ministerrådet 1997.

Vi bedriver lösningorienterad och tillämpad forskning på aktuella frågor ur både ett forskningsperspektiv och ur beslutsfattares och praktikers synvinkel, på internationell, nationell, regional och lokal nivå. Nordregios forskning täcker ett brett geografiskt område med tyngdpunkt på Norden, Östersjöområdet, Europa och Arktis.

Nordregio

Holmamiralens Väg 10

Skeppsholmen

Stockholm, Sweden

www.nordregio.org

Nordregio

Holmamiralens Väg 10

Skeppsholmen

Stockholm, Sweden

www.nordregio.org

Nordregio is a leading Nordic and European research centre for regional development and planning, established by the Nordic Council of Ministers in 1997. We conduct solution-oriented and applied research, addressing current issues from both a research perspective and the viewpoint of policymakers and practitioners. Operating at the international, national, regional and local levels, Nordregio's research covers a wide geographic scope, emphasising the Nordic and Baltic Sea Regions, Europe and the Arctic.